

Financiranje žena poduzetnica u poljoprivredi

Jonjić, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:523772>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Josipa Jonjić

Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Financiranje žena poduzetnica u poljoprivredi

Završni rad

Vinkovci, 2017.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Josipa Jonjić

Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Financiranje žena poduzetnica u poljoprivredi

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Izv.prof.dr.sc. Jadranka Deže
2. Izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član
3. Dr.sc. Jelena Kristić, član

Vinkovci, 2017.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Završni rad

Josipa Jonjić

Financiranje žena poduzetnica u poljoprivredi

Sažetak:

Poduzetništvo je pojam koji obuhvaća oba spola, ipak žensko poduzetništvo je još uvijek slabo zastupljeno. Cilj ovog rada je utvrditi značenje žena u razvoju agrarnog poduzetništva, prepoznati potporne institucije koje imaju cilj poticati poduzetništvo žena i pronaći mogućnosti najpovoljnijeg oblika financiranja žena poduzetnica u poljoprivredi. Pri istraživanju financiranja žena poduzetnica korišteni su primarni i sekundarni podaci, analize institucijske potpore, komparacija oblika financiranja žena poduzetnica u poljoprivredi i zaključivanje o najpovoljnijim oblicima financiranja. S obzirom na prošlo desetljeće žene se polako probijaju u poslovnom svijetu, gube svoju tradicionalnu ulogu, te počinju biti sve popularnije tema. Istraživanja su pokazala da postoji zanimanje za poslovne žene, te da polako nastaje sve više programa, natječaja i potpora ženama koje se žele razviti svoj posao kao poduzetnice.

Ključne riječi: poduzetništvo, žene, financiranje

21 stranica, 4 tablice, 1 slika, 16 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen u Knjižnici Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agriculture in Osijek
Professional study Agricultural entrepreneurship

Final work

Financing of women entrepreneurs in agriculture

Summary:

Entrepreneurship is a term that includes both genders, yet female entrepreneurship is still less represented. The goal of this work is to determine the meaning of women in development of agricultural entrepreneurship, recognizing supporting institutions with a goal of encouraging entrepreneurship of women and finding best financing possibilities for female agricultural entrepreneurs. Primary and secondary data, analysis of institutional support, comparisons of financing forms of female entrepreneurs in agriculture and conclusion on best types of financing were used in this research. In comparison to the past decade, women are slowly bettering their positions in the business world, they are losing their traditional role, and they are starting to be a popular theme. Research shows that demand for business women is higher and that there is an increase in programs, competitions and support for women that want to develop their careers as entrepreneurs.

Key words: entrepreneurship, women, financing

21 pages, 4 tables, 1 figure, 16 references

Final work is archived in Library of Faculty of Agriculture in Osijek and in digital repository of Faculty of Agriculture in Osijek.

SADRŽAJ

1	UVOD	1
2	MATERIJAL I METODE	3
3.	ZNAČAJ PODUZETNIŠTVA I ŽENA PODUZETNICA U RAZVOJU POLJOPRIVREDE	4
3.1.	Značaj poduzetništva u poljoprivredi	4
3.2.	Značaj žena poduzetnica u poljoprivredi	5
4.	PROGRAMI I PROJEKTI POTICANJA RAZVOJA PODUZETNIŠTVA ŽENA	8
5.	FINANCIRANJE SREDSTVIMA KREDITNIH INSTITUCIJA	10
6.	FINANCIRANJE SREDSTVIMA AGENCIJE ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, RIBARSTVU I RURALNOM RAZVOJU (APRR)	13
7.	AKTIVNOSTI HRVATSKE POLJOPRIVREDNE KOMORE U SVRHU POTICANJA PODUZETNIŠTVA ŽENA	17
8.	ZAKLJUČAK	19
9.	LITERATURA	20

1. UVOD

Poduzetništvo je pojam koji ima mnogo definicija. Jedna od njih opisuje poduzetništvo kao aktivnost koju pojedinac obavlja kako bi ostvario poslovnu ideju. Poduzetnik je osoba koja ima poduzetničku ideju, organizira poslovni poduhvat, prepoznaje prilike i mogućnosti te ostvaruje svoje ideje.

Poduzetnička ideja je temelj budućeg poslovanja ali ona nije nužno uvijek i poslovna prilika. Poduzetnici moraju biti motivirani i kreativni, te sposobni odabrati ideju koju će razviti u poslovni pothvat. Sa svakim poslovnim pothvatom poduzetnik na sebe preuzima rizik i neizvjesnost te ih je potrebno što više smanjiti pošto se ne mogu u potpunosti izbjeći. Poduzetnici ponekad imaju dobru ideju ali ju ne znaju iskoristiti na pravi način te njihov poslovni pothvat bude neuspješan. Snaga poduzetnika je u sposobnosti prepoznavanja prilika, kvalitetnog istraživanja tržišta, predviđanja mogućih ishoda i djelovanje u neočekivanim situacijama.

U poljoprivrednoj proizvodnji važno je primijeniti poduzetništvo zbog tehničko tehnološkog napretka u cilju stvaranja novih proizvoda u skladu sa rastom potražnje na tržištu. Sve manje će biti fizičkog rada u poljoprivredi što je povezano sa skraćivanjem vremena proizvodnje i snižavanjem cijene proizvoda. Istodobno se sve više traži znanje odnosno cjeloživotno učenje, što utječe na porast značenja nematerijalnih činitelja proizvodnje.

Već duže razdoblje kao ograničavajući činitelji intenzivnijem razvitku poljoprivrede ističe se nedostatak financijskog kapitala i fizičkih činitelja, mehanizacije i proizvodnih objekata. U budućem razvoju kritični resurs suvremenog poslovanja postat će intelektualni kapital, što potvrđuje i činjenica kako se sve veći dio novostvorene vrijednosti stvara na temelju nematerijalnih činitelja. Resursi koji određuju razvitak poduzetništva u poljoprivredi najvećim su djelom određeni poljoprivrednim stanovništvom zbog toga što bez ljudske radne snage i intelektualnog kapitala nije moguće razvijati poduzetništvo (Deže, 2008.).

U današnje vrijeme poznato je da muškarci imaju prednost nad ženama u poslovnom svijetu. Žensko poduzetništvo je opterećeno različitim preprekama, onima koji muče sve poduzetnike kao što su nelikvidnost, siva ekonomija, rizik, nemogućnost financiranja, urušavanje ekonomije ali također i prepreke povezane s karakteristikama poduzetništva žena kao što je nedovoljna podrška društva u organizaciji obiteljskog života, tradicionalna shvaćanja o ulozi žena, manjak izvora financiranja, nepristupačnost znanjima i vještinama.

Iako kod uspostavljanja i pokretanja poslova žene se susreću sa više poteškoća i prepreka od muškaraca, žene poduzetnice su opreznije, posjeduju veću samokontrolu, nisu brzoplete i iskazuju veću stabilnost u stavovima. Žene su racionalnije i kvalitetnije, kreću u manje pothvate, manje riskiraju i probleme vide dublje.

Potrebno je izdvojiti, pomoći i mjeriti učinke žena te prepoznati njihov potencijal. Iako se situacija u zadnjih nekoliko godina poboljšala, poduzetnički pothvati žena zaslužuju potpore lokalnih, regionalnih i državnih vlasti, raznih organizacija i projekata.

Veliki broj žena poduzetnica treba prvenstveno odgovarajuću edukaciju, razmjenu iskustava te konzultiranje sa već uspješnim poduzetnicama kako bi se uopće upustile u samostalne pothvate. Osim odgovarajućeg poticaja najveći problem je financiranje samog pothvata.

U većini zemalja EU i u svijetu postoje razni poticaji i programi za pomoć u financiranju žena poduzetnica, te se zahvaljujući njima polako ali sigurno povećava broj žena u poslovnom svijetu.

2. MATERIJAL I METODE

Pri istraživanju financiranja žena poduzetnica korišteni su primarni i sekundarni podaci, analize institucijske potpore, komparacija oblika financiranja žena poduzetnica u poljoprivredi i zaključivanje o najpovoljnijim oblicima financiranja.

Cilj istraživanja je utvrditi značenje žena u razvoju agrarnog poduzetništva, prepoznati potporne institucije koje imaju cilj poticati poduzetništvo žena i pronaći mogućnosti najpovoljnijeg oblika financiranja žena poduzetnica u poljoprivredi.

3. ZNAČAJ PODUZETNIŠTVA I ŽENA PODUZETNICA U RAZVOJU POLJOPRIVREDE

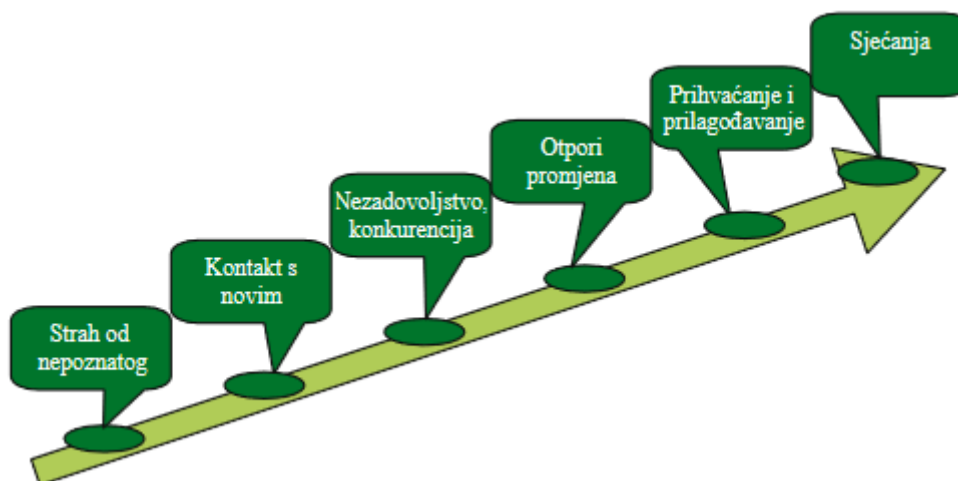
U suvremenim uvjetima gospodarskog okruženja ne postoji razvijeno orijentirano poslovanje bez nekolicine pojedinaca koji su uspješniji od drugih. Oni predvode društvo, donose nove ideje, pokreću pothvate i poslove na temelju svoje kreativnosti i inovativnosti. Oni prepoznaju poslovne prilike, preuzimaju na sebe rizik i neizvjesnost te stvaraju nove vrijednosti. Ti pojedinci su poduzetnici. Poduzetnici u poljoprivredi moraju biti sposobni za samostalno i kontinuirano učenje, prikupljanje informacija, rješavanje problema i umrežavanje sa ostalim gospodarskim subjektima. Oni vode ekonomski sustav bilo to samostalno ili udruženo.

3.1. Značaj poduzetništva u poljoprivredi

Poljoprivreda je gospodarska djelatnost koja se bavi uzgojem biljaka i životinja sa primarnim ciljem proizvodnje proizvoda za prehranu stanovništva, proizvodnje sirovina i povezanosti s uslugama. Ono predstavlja generator razvitka cjelokupnog gospodarstva. Prema Deže i sur. (2008.) Poduzetništvo u poljoprivredi je iznimno važno zbog svog doprinosa stvaranja proizvoda na novi način, pomoću novih tehnologija i tehničkih rješenja. Poduzetništvo povezuje poljoprivredu sa ostalim gospodarskim aktivnostima koje ujedno i pomažu poljoprivredi da se razvija.

Kako se tehnologija brzo mijenja i usavršava poljoprivreda kao i sve ostale gospodarske aktivnosti ima brojne mogućnosti razvijanja, usavršavanja i unapređivanja. Poljoprivreda se prilagođava tehničko-tehnološkom napretku. Prema istraživanjima Deže, Ranogajec i Kristić (2013.) problem nastaje kod ljudi u gospodarstvima i OPG-ima. Mnogi danas ne žele promjene, nisu spremni na njih niti ih hoće prihvatiti. Tehnologija se brzo mijenja, a poljoprivrednici koji se ne žele ili ne mogu prilagoditi neće dugo opstati zbog konkurencije. Mnogi su odani tradiciji i ne žele mijenjati svoje navike i način poslovanja. Potrebno je biti kreativan, inovativan, snalažljiv i prilagodljiv promjenama koje su neizbježne, usmjeriti svoje poslovanje na stvaranje novih prilika i ostvarivanja novih tržišta. Zbog toga je važno osnaživati intelektualni kapital. Snažan ljudski kapital potencijalni je pokretač agrarnog poduzetništva (Deže, Ranogajec i Kristić 2014.)

Neophodne promjene prilagodbe mogu uvelike pomoći u rastu i razvitku malih i srednjih poljoprivrednih gospodarstava samo je potrebno naći odgovarajući omjer između tradicionalnog i inovativnog. Mnogi smatraju kako su rizik i neizvjesnost preveliki te nastaju otpori u nadi da će se stanje smiriti te da neće doći do promjena.

Slika 1. Proces prihvaćanja promjena

Izvor: Rijavec, M., Miljković, D. (2001.): Kako upravljati promjenama, IEP: D2, Zagreb.

Prihvaćanje promjena kao i sve ima svoj proces kao što je pokazano na slici 1. Ljudi uvijek imaju strah od nepoznatog. Kada su u kontaktu sa nečim novim uvijek prvo zavlada nezadovoljstvo i otpor, ali kada shvate da bi to moglo pozitivno utjecati na njihovo poslovanje i razvitak, te naravno poslovni rezultat polako počinju prihvaćati promjene te im se prilagođavati.

3.2. Značaj žena poduzetnica u poljoprivredi

Poduzetništvo je pojam koji obuhvaća oba spola, no ipak u svijetu poduzetnika prevladava muški spol zbog mnogih prepreka na koje žene nailaze prilikom zapošljavanja, odnosno pokretanja poduzetničkog pothvata. Žensko poduzetništvo je važna ali još uvijek nedovoljno razvijena poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj (Kristić i Deže, 2011.). Žene u poduzetništvu su sve češća tema brojnih seminara i znanstvenih skupova. Pojava poduzetnica usko je povezana sa izjednačavanjem muških i ženskih prava. Mnoge žene posjeduju kreativnost, intuiciju, znanje i vještine, sposobnosti i kvalitete koje su potrebne za vođenje poslova. O

poslu promišljaju svestrano i realno rasuđuju, sklone su uvažavanju tuđeg mišljenja i savjeta suradnika. Razumiju ljude oko sebe jer su ih spremnije slušati.

Prije desetak godina žene su morale prihvatiti svoju tradicionalnu ulogu u društvu. Borba za ravnopravnost, mogućnost obrazovanja, zapošljavanja i zarade blago je približila žene muškarcima te pojačala svijest ljudi o jačanju uloge žene u poslovnom svijetu. U ruralnom dijelovima stopa zaposlenih žena je izuzetno niska bez obzira što su one u punoj radnoj snazi. Ženama je u većini slučajeva jedini izbor samozapošljavanje, a veliki razlog je nužda. Ipak, iako se situacija poboljšala žene i dalje imaju velike prepreke u probijanju u poslovnom svijetu.

Prema Strategiji razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014-2020. godine (VLADA HR, 2017.), posebne prepreke su podijeljene u tri skupine:

- a) Ekonomske – otežan pristup izvorima financiranja, neumreženost žena poduzetnica što dovodi do otežanog pristupa informacijama
- b) Kontekstualne – stereotipi o ženama u znanosti i tehnologiji, tradicionalna uloga žene u društvu, nedostatna potpora, zakonska regulativa u cilju jačanja ravnopravnosti spolova
- c) „Meke“ – nedostatak savjetovanja i mentorstva, nedostatak pristupa mrežama poduzetnika, nedostatak obrazovnih programa i programa osposobljavanja.

Od ožujka do lipnja 2014. godine provedeno je istraživanje pomoću upitnika koji je sadržavao 23 pitanja zatvorenog tipa podijeljenih u nekoliko skupina. Upitnik je obuhvatio 1.157 ispitanika sa područja Istočne Hrvatske. Iz tog upitnika saznale su se karakteristike poduzetnika, razlozi i prepreke pokretanja poduzetničkih aktivnosti žena na selu, te stavove ispitanika o pojedinim činiteljima za pokretanje aktivnosti (Kristić, Deže i sur. 2016.).

Tablica 1. Razlozi pokretanja poduzetničke aktivnosti žena na selu

Opis	n	Udio (%)
Nužnost stjecanja prihoda radi preživljavanja	513	44,3
Višak slobodnog vremena	41	3,5
Dodatni prihod	214	18,5
Neovisnost	312	27,0
Osobno zadovoljstvo	77	6,7

Izvor: Kristić, Deže i sur. 2016.

Najveći dio ispitanika, odnosno 44,3% je odgovorilo da je najveći razlog za pokretanje poduzetničkih aktivnosti žena na selu nužnost stjecanja prihoda radi preživljavanja, 27% pokreće poduzetničke aktivnosti radi neovisnosti, 18,5% radi dodatnog prihoda, a najmanji broj ispitanika pokreću posao zato što imaju višak slobodnog vremena i radi osobnog zadovoljstva.

Tablica 2. Prepreke pokretanju poduzetničkih aktivnosti žena na selu

Opis	N	Udio (%)
Nepostojanje potpora institucija	264	22,8
Nepostojanje potpora obitelji	162	14,0
Rizik	142	12,3
Nedostatni financijski resursi	334	28,9
Prevelika privrženost obitelji	150	13,0
Nedostatak slobodnog vremena	105	9,0

Izvor: Kristić, Deže i sur. 2016.

Istraživanje je pokazao kako je najveća prepreka u pokretanju poduzetničkih aktivnosti žena na selu upravo nedostatak financijskih resursa sa 28,9%. Sljedeći u nizu je nepostojanje potpora institucija sa 22,8%, zatim nepostojanje potpore obitelji, prevelika privrženost obitelji, rizik te nedostatak vremena.

Prema podacima prikupljenim u Registru godišnjih financijskih izvještaja FINA-e, u 2015. godini udio poduzeća u kojima su žene bile većinske vlasnice ili suvlasnice iznosio je 18,3% što je zapravo pad u odnosu na prethodnu godinu za 2%. Prema poduzetničkoj aktivnosti žena na prvom mjestu je Bjelovarsko–bilogorska županija sa 21,4%, a na drugom mjestu je Grad Zagreb sa 20%

Žensko poduzetništvo ima mnogo potencijala i prednosti. Kako bi se potaknulo žene na poduzetničku aktivnost potrebno je kontinuirano promovirati poduzetništvo žena, umrežavati žene, razvijati razne potpore za poduzetništvo žena, osigurati razne programe, pristup znanjima i vještinama koje su im potrebne kroz razna savjetovanja i osposobljavanja te stvoriti viziju i strategiju poduzetništva žena.

4. PROGRAMI I PROJEKTI POTICANJA RAZVOJA PODUZETNIŠTVA ŽENA

Malo i srednje poduzetništvo ima važnu ulogu u gospodarskom rastu i razvoju, te otvaranju novih radnih mjesta. Ono obuhvaća veliki broj poslovnih subjekata i ima značajan udio u zaposlenosti, ukupnom prihodu i izvozu. Najčešći problem s kojim se poduzetnici susreću je nedostatak financijskih sredstava za pokretanje vlastitog poslovanja ili proširenje postojećeg. Potrebno je osigurati razne financijske mogućnosti za subjekte malog gospodarstva te unaprijediti njihovu ekonomsku uspješnost. Hrvatska ima jako dobro razvijene instrumente javnih politika u obliku programa za dodjelu nepovratnih sredstava, programa kreditnih jamstava, subvencija i fondova gospodarske suradnje.

- a) Načini poticanja poduzetništva:
- b) Jamstva za kredite i kapitalna ulaganja – Hrvatska banka za malo gospodarstvo i investicije
- c) Subvencionirane kamate na kredite – HBOR, Hrvatska banka za malo gospodarstvo i investicije, poslovne banke
- d) Bespovratne potpore – ministarstva, državne agencije, županije gradovi, općine

Potpore koje je bilo moguće realizirati u 2015. godini:

- HZZ potpore za samozapošljavanje
- HZZ potpore za zapošljavanje
- Potpore prema Zakonu o poticanju investicija
- Poduzetnički impuls
- Konkurentnost turističkog gospodarstva
- Bespovratne potpore županija i gradova

U 2014. godini Vlada Republike Hrvatske usvojila je nacionalnu Strategiju razvoja žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020. koja se temelji na četiri strateška cilja, a to su poboljšanje usklađenosti i umreženosti javnih politika, poboljšanje sustavne podrške poduzetništvu žena, uvođenje poduzetništva žena u cjelokupnu institucionalnu infrastrukturu i promocija poduzetništva žena. Strateški su ciljevi upotpunjeni specifičnim mjerama, provedbenim

aktivnostima, te Akcijskim planom koji uključuje pokazatelje uspješnosti za mjerenje učinkovitosti provedbe Strategije (CEPOR, 2017.).

Programi i projekti u cilju poticanja razvoja poduzetništva žena u Hrvatskoj u 2015. godini:

- Ministarstvo poduzetništva i obrta – Poduzetnički impuls 2015.,
- Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HABOR) – program kreditiranja ženskog poduzetništva „Žene poduzetnice”,
- Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje jugoistočne Europe (SEECCEL) i Gender Task Force (GTF) - projekt „Žene poduzetnice – pokretači stvaranja novih radnih mjesta na području jugoistočne Europe”,
- European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Advice for Small Business - Program za poduzetnice (Women in Business),
- CESI – Program za edukaciju, savjetovanje i istraživanje,
- Women in Adria.

Postoje razni programi i natječaji za financiranje poduzetništva te malih i srednjih gospodarstava, ali ne toliko za financiranje žena poduzetnica. Ipak tijekom godina postepeno se prepoznaje značenje i važnost žena u poduzetništvu te se pokreću razni programi za edukaciju i savjetovanje žena, te natječaji za bespovratna sredstva kako bi ih se potaklo na bavljenje poduzetništvom i pokretanje vlastitog poslovanja.

5. FINANCIRANJE SREDSTVIMA KREDITNIH INSTITUCIJA

U poslovanju poduzetnici se susreću sa specifičnim problemima koje nisu u mogućnosti samostalno riješiti. Takvi problemi su većinom vezani uz financije odnosno nedostatak istih. Razvoj poduzetništva treba biti potaknut na nacionalnoj razini te je potrebno omogućiti zakonodavnu i financijsku podršku. U Republici Hrvatskoj postoje razne institucije koje pokušavaju osigurati povoljniju i kvalitetniju financijsku podršku poduzetnicima. Financijska potpore su bespovratna sredstva uglavnom namijenjena poduzetnicima početnicima.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak osnovala je program kreditiranja žena. Cilj programa je poticanje osnivanja i razvijanja poslovanja malih i srednjih gospodarskih subjekata koji su u većinskom vlasništvu žena, odnosno minimalno 51% kapitala ili su žene registrirane vlasnice te vode upravu.

Iznos ulaganja u trajna obrtna sredstva može iznositi do 30% kredita, a iznos ulaganja u nematerijalnu imovinu ovisi o stručnoj ocjeni klijenta i o raspoloživim izvorima sredstava HBOR-a. Kod financiranja korisnik je obvezan dostaviti detaljan poslovni plan sa opisom proizvoda ili usluge, namjeni, opisom ciljanje skupine, vremenskim trajanjem razvoja, planiranom cijenom proizvoda ili usluge, te planiranim prihodima i troškovima.

Tablica 3. Namjena kreditnih ulaganja

Kreditni su namjenjeni za ulaganja u:	
1. Osnovna sredstva	<p>Materijalna imovina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnivačka ulaganja, - Zemljište, građevinski objekti, - Oprema i uređaji, - Osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada. <p>Nematerijalna imovina,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj proizvoda ili usluge, - patenti, - licence, - koncesije, - autorska prava, - franšize.
2.	Trajna obrtna sredstva

Izvor: HBOR, 2017.

Programom se ne kreditiraju djelatnosti:

- Dijelovi investicije u osobne svrhe,
- kupovina, gradnja i opremanje apartmana
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti,
- proizvodnja, prerada i distribucija duhana i duhanskih proizvoda,,
- prodajni i servisni auto saloni,
- kupnja, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovačke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima,
- djelatnosti izdavanja novina i drugih povremenih izdanja, djelatnosti proizvodnje i emitiranja radijskog i televizijskog sadržaja, djelatnosti novinskih agencija kao i uslužnih djelatnosti agencija za oglašavanje i odnosa s javnošću,
- aktivnosti koje uključuju životinje u eksperimentalne i znanstvene svrhe,
- aktivnosti koje imaju negativan utjecaj na okoliš a nisu u značajnoj mjeri ublažene,
- javnobilježnička djelatnost.

Načini kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit:

- Kreditiranje putem poslovnih banaka,
- izravnim kreditiranjem, te
- kreditiranje po modelu podjele rizika.

Najniži iznos kredita je 80.000,00 a najviši 700.000,00 kuna. Rok otplate kredita je do 12 godina uključujući i poček koji može biti do 2 ili do 5 godina. Kamatna stopa je 2% godišnje. Naknade koje se plaćaju su za obradu kreditnog zahtjeva i naknada za rezervaciju sredstava.

Rok korištenja kredita je u pravilu 12 mjeseci, ali HBOR može odobriti i kraći rok ovisno o dinamici ulaganja. Korisnici kredita dužni su kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa kreditiranja. HBOR zadržava pravo kontrole namjenskog korištenja kredita.

Popis poslovnih banaka uključenih u suradnju na Programu kreditiranja poduzetništva žena

- Addiko Bank d.d., Zagreb
- Banka Kovanica d.d., Varaždin
- Croatia banka d.d., Zagreb
- Erste & Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
- Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb

- Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
- J&T banka d.d., Varaždin
- KentBank d.d., Zagreb
- Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
- OTP banka Hrvatska d.d, Zadar
- Partner banka d.d., Zagreb
- Podravska banka d.d., Koprivnica
- Primorska banka d.d., Rijeka
- Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
- Raiffeisen bank Austria d.d., Zagreb
- Sberbank d.d., Zagreb
- Slatinska banka d.d., Slatina
- Splitska banka d.d., Split
- Štedbanka d.d., Zagreb
- Veneto banka d.d., Zagreb
- Zagrebačka banka d.d., Zagreb

Europska banka za obnovu i razvitak razvila je program za financiranje žena poduzetnica u Hrvatskoj 18. siječnja 2016. godine. Program je financiran od strane EBRD-ovog posebnog dioničarskog fonda, EBRD-ovog Taiwan Business fonda za tehničku suradnju i Privredne banke Zagreb u iznosu 10 milijuna eura za kreditiranje malih i srednjih poduzeća kojima upravljaju žene. Program uz financiranje nudi i usluge savjetovanja. Njihove partnerske banke su razvile specifične proizvode namijenjene tome da zadovolje posebne potrebe poduzetnica (PBZ, 2017.).

Jačanje i razvoj njihovih potencijala bitan je element razvoja hrvatskog gospodarstva, a to se najbolje očituje kroz uspjeh koji tvrtke ostvaruju. Unapređuje se konkurentnost kroz povećanje produktivnosti, potiču inovacije te širi poslovanje na nova tržišta čime se ujedno generiraju i nova radna mjesta. Podupiranje poslovanja žena poduzetnica pridonosi ostvarenju većeg društvenog bruto proizvoda.

6. FINANCIRANJE SREDSTVIMA AGENCIJE ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, RIBARSTVU I RURALNOM RAZVOJU (APPRR)

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju je javna ustanova osnovana od strane Republike Hrvatske 2009. godine radi provedbe mjera tržišne i strukturne potpore u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, vođenja upisnika i registara te održavanje i korištenje Integriranog administrativnog i kontrolnog sustava. Svaka država članica Europske unije mora imati agenciju za plaćanja u poljoprivredi. Jedan od uvjeta za punopravno članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji je bilo upravo osnivanje ove agencije.(APPRR, 2017.)

Vizija agencije je omogućiti primjereniji životni standard poljoprivrednika i ribara, očuvanje i unapređenje ruralnih prostora te njihov uravnotežen razvoj. Misija agencije je povezati poljoprivrednike, ribare i subjekte na ruralnom području sa nacionalnim i europskim institucijama koje kroz svoje programe i projekte financiraju razvoj poljoprivrede, ribarstva i ruralnog prostora.

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRR) objavila je 27. siječnja 2017. godine natječaj za provedbu podmjere 6.3. "Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava". Za ovaj natječaj prihvatljivi korisnici su mala poljoprivredna gospodarstva koja su upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, ekonomske veličine iskazane u ukupnom standardnom ekonomskom rezultatu poljoprivrednog gospodarstva od 2.000 EUR do 7.999 EUR, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, obrt, trgovačko društvo i zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, koji zadovoljavaju uvjetima i kriterijima propisanim ovim Pravilnikom i ovim natječajem (EU FOND, 2017.).

Predmet natječaja je dodjela sredstava za pokretanje poslovanja mladim poduzetnicima. Sredstva javne potpore iznose ukupno 151.261.593,00 kuna, a osiguravaju se iz proračuna Europske unije sa 85% i proračuna Republike Hrvatske sa 15% udjela. Potpora podrazumijeva dodjelu nenamjenskih nepovratnih sredstava za sufinanciranje provođenja prihvatljivih aktivnosti. Visina potpore iznosi 15.000 eura po korisniku u kunskoj protuvrijednosti. Isplata se obavlja u dvije rate od najviše tri godine.

Korisnica je dužna predati jasno razrađeni poslovni plan sa jasno definiranim ciljevima, ciljanom skupinom, očekivanim troškovima i prihodima, te je dužna ostati unutar

poljoprivrednog gospodarstva te ga zadržati najmanje pet godina nakon konačne isplate potpore. U poslovnom planu je također potrebno prikazati da li će se pomoću potpore ostvariti modernizacija procesa rada i da li će se povećati proizvodni kapacitet

Prihvatljive aktivnosti ovog natječaja su:

- kupnju domaćih životinja, jednogodišnjeg i višegodišnjeg bilja, sjemena i sadnog materijala,
- kupnju, građenje i/ili opremanje zatvorenih/zaštićenih prostora i objekata te ostalih gospodarskih objekata uključujući vanjsku i unutarnju infrastrukturu u sklopu poljoprivrednog gospodarstva u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje i/ili prerade proizvoda iz Priloga I. ovoga Pravilnika osim proizvoda ribarstva
- kupnju ili zakup poljoprivrednog zemljišta,
- kupnju poljoprivredne mehanizacije, strojeva i opreme,
- podizanje novih i/ili restrukturiranje postojećih višegodišnjih nasada,
- uređenje i poboljšanje kvalitete poljoprivrednog zemljišta u svrhu poljoprivredne proizvodnje,
- građenje i/ili opremanje objekata za prodaju i prezentaciju vlastitih poljoprivrednih proizvoda uključujući i troškove promidžbe vlastitih poljoprivrednih proizvoda,
- stjecanje potrebnih stručnih znanja i sposobnosti za obavljanje poljoprivredne proizvodnje i prerade proizvoda
- operativno poslovanje poljoprivrednog gospodarstva. (NN 2017.)

Prihvatljive aktivnosti natječaja su kupnja biljaka i životinja, nabava i opremanje građevinskog objekta, kupnja zemljišta, unapređenje i edukacija vezana isključivo za poljoprivredu. Natječaj može mnogo pomoći korisnicima početnicima prilikom pokretanja poslovanja s obzirom da su prihvatljive mnoge aktivnosti prilikom korištenja dodijeljenih sredstava.

Tablica 4. Kriteriji odabira za Podmjeru 6.3.

Potpora za pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima

Kriterij odabira tipa operacije 6.3		
Kriterij		Bodovi
1.	Ekonomska veličina korisnika	Max. 10
	2.000 - 3.999 €	7
	4.000 – 7.999 €	10
2.	Status zaposlenja nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva	Max. 15
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen 3 godine i više	15
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen manje od 3 godine	10
3.	Aktivnosti iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš	5
4.	Stupanj razvijenost JLS-a u kojem se provode aktivnosti iz poslovnog plana sukladno indeksu razvijenosti	Max. 10
	I. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50 % prosjeka RH	10
	II. i III. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti od 50 % do manje od 100 % prosjeka RH	8
	IV. i V. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti 100% i više od prosjeka RH	6
5.	Udaljenost /izoliranost područja (aktivnosti se provode na području koje se nalazi na otoku ili brdsko-planinskom području)	15
Najveći mogući broj bodova		55
Prag prolaznosti		20

Izvor: APPRR, 2017.

Ministarstvo poduzetništva i obrta je također obavijestilo zainteresiranu javnost za natječaj za bespovratna sredstva za Poduzetništvo žena. Natječaj se odnosi na mikro, mala i srednja poduzeća u kojima jedna ili više žena posjeduje 51% vlasništva ili su registrirane vlasnice ili vode upravu. Iznos potpore natječaja je između 20.000,00 – 400.000,00 kuna.

Prihvatljive aktivnosti za natječaj:

- Ulaganje u poslovne projekte sa svrhom jačanja konkurentnosti i povećanja zaposlenosti,
- ulaganje u nabavu i razvoj novih tehnologija,

- ulaganje u povećanje postojećih proizvodnih kapaciteta i usluga,
- ulaganje u ekološki prihvatljivu i energetski učinkovitiju proizvodnju i pružanje usluga,
- uređenje poslovnog prostora,
- stručno osposobljavanje i unapređivanje,
- marketinške aktivnosti,
- usluge čuvanja djece za žene poduzetnice,
- upravljanje i zaštita intelektualnog vlasništva, uvođenje sustava upravljanja kvalitetom, normi i znakova kvalitete,
- uvođenje sustava za unapređenje poslovanja i modernizaciju procesa, inoviranje postojećih i stvaranje novih proizvoda i usluga te provedba organizacijskih ili marketinških inovacija. (ADRIA BONUS D.O.O., 2017.)

Prema Deže i sur. (2016.) velike su mogućnosti razvoja poduzetništva u ekološkoj poljoprivedi. Ministarstvo poduzetništva je usmjerilo natječaj na razvoj i unapređivanje nabave i tehnologije, povećanje postojećih kapaciteta, usluga, tehnologija, stručno osposobljavanje i unapređenje, te općenito poboljšanje i modernizaciju poslovanja.

7. AKTIVNOSTI HRVATSKE POLJOPRIVREDNE KOMORE U SVRHU POTICANJA PODUZETNIŠTVA ŽENA

Hrvatska poljoprivredna komora (HPK) je osnovana kako bi uključila glavne nositelje poljoprivredne proizvodnje u jednu instituciju koja bi zastupala njihove interese, ojačavala poduzetništvo u poljoprivredi, osiguravala dohodak za primjereni životni standard na ruralnom području, podigla konkurentnost te pomogla u kreiranju mjera poljoprivredne politike. HPK pruža razna savjetovanja, edukacije i informiranja kako bi pomogla u razvoju poljoprivrednih gospodarstava.

Aktivnosti komore su zastupanje interesa poljoprivrednih proizvođača, edukacija i događanja, informiranje o aktualnostima u poljoprivredi, poslovno i projektno povezivanje u međunarodnim projektima i sa investitorima.

Neki od glavnih ciljeva su pružanje potpore članovima, zaštita, poticanje mladih na bavljenje poljoprivredom, rad sa ženama, osiguranje višeg životnog standarda, uvođenje novih tehnologija, edukacija i stručno usavršavanje članova, očuvanje ruralnih područja te njihovo usavršavanje.

Hrvatska poljoprivredna komora u svrhu poticanja poduzetništva žena već 18 puta za redom organizira natjecanje pod nazivom "Najuzornija hrvatska seoska žena" (HPK 2017.).

Kriteriji koje žena mora ispunjavati kako bi se mogla prijaviti na ovo natjecanje su:

- Starosna dob od 25 do 65 godina,
- mora biti državljanka Republike Hrvatske koja živi na selu,
- uživati ugled u području na kojem boravi,
- imati uređeno kućanstvo i okućnicu,
- proizvoditi poljoprivredne proizvode,
- stvarati rukotvorine.

Takve žene su kreativne i jake, posvećene su svojim obiteljima, bore se za opći napredak i razvoj društva te su njegov stup. Ovaj projekt je pokrenut radi promoviranja žena i njihove uloge i važnosti u seoskom okruženju te u svrhu poticanja drugih žena da se ugledaju na njih i prepoznaju svoju vrijednost. Glavni cilj udruge i ovog izbora je je promijeniti negativno mišljenje o životu žena na selu koje vlada u našem društvu.

Prošle 2016. godine titulu je odnijela predstavnica Karlovačke županije Tamara Krklec Čvangić, stoga će se tamo održati ovogodišnje završno natjecanje 14. listopada.

Osim „Najuzornije hrvatske seoske žene“ komora je provela i druge projekte kao što su edukacija mladih poduzetnika, projekt za obrazovanje odraslih, edukacija o novim tehnologijama, edukacije poljoprivrednih poduzeća i Cochran fellowship program.

Glavni cilj edukacija je informiranje mladih poduzetnika o izradi poslovnih planova te mogućnosti dobivanja potpora, poboljšavanje znanja i vještina odraslih u sektoru poljoprivrede i turizma, te upoznavanje sa novim tehnologijama.

Cochran fellowship program je edukacijski trening kojeg provodi ministarstvo poljoprivrede Sjedinjenih Američkih država. Taj program pruža obuku i mogućnost razvijanja sposobnosti viših i srednjih razina stručnjaka i administratora iz javnog i privatnog sektora koji se bave poljoprivrednom trgovinom, razvojem i upravljanjem agrobizom, politikom i marketingom. Program se fokusirao na organizaciju i razvoj poljoprivrednih udruga, upravljanju, zakonima i propisima, te interakciji poljoprivrednika i vladinih tijela.

8. ZAKLJUČAK

Žene su oduvijek manje zastupljene u poslovnom svijetu, no postepeno dolazi do ravnoteže između spolova te jačanju uloge žena u poduzetništvu u poljoprivredi. Zadnjih desetak godina situacija se poboljšava ali se ipak još uvijek ne koristi potpuni potencijal žena.

Žene imaju više prepreka u samo ostvarivanju kao poduzetnice nego muškarci. Neke od tih prepreka su tradicionalno shvaćanje uloge žene, manjak izvora financiranja, nedovoljna znanja i vještine, nepostojanje podrške obitelji i otežano rješavanje imovinsko pravnih odnosa u vezi sa nekretninama.

Cilj rada je bilo utvrditi značenje žena poduzetnica u poljoprivredi, utvrditi njihovo mjesto u poslovnom svijetu, te istražiti institucije koje pružaju mogućnosti ženama poduzetnicama kako bi uspjele u poslovnom svijetu.

Položaj i mogućnosti žena u Republici Hrvatskoj je danas povoljniji nego prije kada su žene imale osnovnu ulogu majke i kućanice. U suvremenom poslovnom okruženju postoje razni programi, poticaji i natječaji koji omogućavaju ženama da se pokažu kao poduzetnice i pokrenu svoj posao.

Ipak iako mogućnosti i prilike postoje, mali broj žena pokreće vlastita poslovanja ili to zbog privrženosti obitelji, manjak slobodnog vremena, preveliki rizik, manjak potpore ili ipak straha.

Snalažljive, ambiciozne i uporne žene treba promatrati kao veliki gospodarski potencijal, aktivne sudionike u promjenama predrasuda vezanih za spol i kulturu i pomoći im u osobnom razvoju i doprinosu ekonomskog rasta.

9. LITERATURA

1. Deže, J., Ranogajec, Lj., Kristić, J. (2014.): Ljudski kapital – pokretač agrarnog poduzetništva. Proceedings of the 7th International Scientific/Professional Conference Agriculture in Nature and Environment Protection, Vukovar. 302-307.
2. Deže, J., Kanisek, J., Ranogajec, Lj., Tolušić, Z., Lončarić, R., Zmaić, K., Tolić, S., Sudarić, T., Kralik, I., Turkalj, D., Kristić, J., Crnčan, A. (2008.): Agroekonomika, Sveučilište J.J.Strossmayera Osijek, Osijek
3. Deže, J., Ranogajec, Lj., Kristić, J. (2013.): Značenje intelektualnog kapitala u primjeni agrarnog poduzetništva. Zbornik radova znanstvenog skupa Globalizacija i regionalni identitet – Uloga obrazovanju u identitetu društva i ekonomiji znanja, Osijek, Ekonomski fakultet i Poljoprivredni fakultet u Osijeku. 179-197.
4. Deže, J., Ranogajec, Lj., Lončarić, R., Rabik, M. (2016.): Mogućnosti razvoja poduzetništva u ekološkoj poljoprivredi Vukovarsko-srijemske županije. Poljoprivreda, Vol 22. 64-69.
5. Kristić, J., Deže, J. (2011.): Poduzetništvo žena: stvarnost ili tek budućnost? Globalizacija i regionalni identitet 2011. – Gospodarske i kulturne odrednice regionalnog identiteta, Osijek, Ekonomski fakultet i Poljoprivredni fakultet u Osijeku. 207-217.
6. Kristić, J., Deže, J., Fosić, I. (2016.): Razlozi i prepreke pokretanja poduzetničkih aktivnosti žena na selu U: Šundalić, A., Zmaić, K., Sudarić, T. I Pavić, Ž., ur. Zbornik radova sa znanstvenog skupa „Globalizacijai regionalni identitet 2016." na temu „Sociokulturno nasljeđe i gospodarski razvoj" Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Odjel za kulturologiju i Ekonomski fakultet u Osijeku, 222-234.
7. Rijavec, M., Miljković, D. (2001.): Kako upravljati promjenama, IEP: D2, Zagreb. 76.

Internetske stranice

8. ADRIA BONUS d.o.o., <http://www.adria-bonus.com/4533/za-poduzetnistvo-zena-85-bespovratnih-sredstava-najvise-do-400-000-kn-po-projektu/> (12.07.2017.)
9. APPRR, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Podmjera 6.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava <http://www.apprrr.hr/podmjera-63-potpورا-razvoju-malih-poljoprivrednih-gospodarstava-1418.aspx> (10.07.2017.)

10. CEPOR, Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2016. <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf> (07.07.2017.)
11. EU FOND, One stop shop for EU funds, Natječaj, <http://www.europski-fondovi.eu/content/podmjera-63-potpورا-razvoju-malih-poljoprivrednih-gospodarstava-0> (10.07.2017.)
12. HBOR, Hrvatska banka za obnovu i razvitak Žene poduzetnice, https://www.hbor.hr/kreditni_program/zene-poduzetnice/ (07.07.2017.)
13. HPK, Hrvatska poljoprivredna komora http://www.komora.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=595:krenule-prijave-za-najuzorniju-seosku-enu&catid=28:sporedne (14.07.2017.)
14. NN, Narodne novine, Pravilnik o provedbi Podmjere 6.1. "Potpora za pokretanje poslovanja mladim poljoprivrednicima", Podmjere 6.2. "Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima" i Podmjere 6.3. "Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava" u okviru Mjere M06 "Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja" iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_04_42_852.html (12.07.2017.)
15. PBZ, Privredna banka Zagreb, Kreditna linija EBRD-a Privrednoj banci Zagreb d.d. za podršku ženama poduzetnicama (PBZ), <https://www.pbz.hr/hr/priopcenja-novosti-novosti-gradani-novosti-poduzetnici-novosti-tvrtke/kreditna-linija-ebrd> (15.07.2017.)
16. VLADA RH, Ured za ravnopravnost spolova, <https://ravnopravnost.gov.hr> (10.07.2017.)